

Občanské právo III

Závazkové právo – zajištění a utvrzení závazků

Část čtvrtá, Hlava I, Díl 8, § 2010-2054

Místo v systematice OZ a obecná charakteristika

§ 2010 – 2054

• § 2010 /1:

Dluh lze **zajistit** (*hodnotově-JH*):

- zaváže-li se třetí osoba věřiteli nebo ve prospěch věřitele za dlužníkovu plnění, anebo
- dá-li někdo věřiteli nebo ve prospěch věřitele majetkovou jistotu, že dlužník svůj dluh splní.

= **druhy zajištění**: zástava, ručení, finanční záruka, zajišťovací převod práva a dohoda o srážkách ze mzdy)

Utvrdit (*posílením postavení věřitele-JH*) lze dluh:

- ujednáním smluvní pokuty nebo
- uznáním dluhu.

Jistota

Obdobné, nikoli totožné pojmy: jistina, kauce

Úprava § 2012 - 2017

- Specifický institut:
 - nejde o vlastní zajištění +
 - jistota užší pojem než zajištění.
 - Jde o legislativní zkratku, určující:
 - **nástroje dostatečného zajištění** závazku (zástavní právo, *alternativa facultas* způsobilý ručitel)
 - **míru dostatečného zajištění** závazku (viz text dále)
- § 2012
 - (1) Kdo je povinen dát jistotu, učiní své povinnosti zadost **zřízením zástavního práva.**
 - (2) Není-li někdo s to dát jistotu zřízením zástavního práva, dá jistotu **způsobilým ručitelem.**

(pojem jistota užíván i jinde: + zajišťovací převod práva § 2044 odst. 2?; + závdavek § 1808?)

Jistota II

- Jistota do výše 2/3 obvyklé ceny věci, výjimky:
 - vyvratitelná domněnka:
 - stav. pozemek nebo nemovitá věc sloužící podnikatelským účelům do 1/2 obvyklé ceny (§ 2014/1 v.1.)
 - právo stavby do 1/2 obvyklé ceny, pokud úplata sjednaná jako stavební plat bude splacena nejpozději 5 let před uplynutím práva stavby (§ 2014/1 v.2.) („stavební plat“ = úplata v “opětujících se dávkách“ za zřízení práva stavby - § 1247)
 - cenný papír *zajišťující bezpečný výnos* do 3/4 obvyklé ceny (§ 2014/2)
 - vklady v bankách nebo spořitelnách a úvěrních družstvech do výše pojištění (§ 2014/3)

Jistota III

- Jistota **zajišťuje úroky** v rozsahu dle § 2015:
 - (a) do výše zákonné úrokové sazby; výjimka: věděl-li T o sjednané výši úroků předem;
 - (b) u dluhu již úročeného jsou zajištěny i dosud nepřirostlé úroky
- Jistota **k různým právům a různým věřitelů na téže věci**:
 - Pořadí (skupiny podle druhu zajištění); ve skupinách:
 - Priorita podle vzniku zajištění
 - Proporcionalita (§ 2016)
- **Ztráta jistoty na ceně** - zajištění nedostatečné (i byla-li jistota oprávněně čerpána):
 - přiměřené doplnění zajištění, ne-li:
 - splatnost nezajištěné části pohledávky (§2017/1,2)

Další instituty zajištění

Zvláštní případ poskytnutí jistoty? (v širším smyslu - není jmenován v § 2012):

Závdavek § 1808-1809 – pod **Díl 3: Obsah závazků!**

- **Funkce:**

- potvrzení uzavření smlouvy
- záloha na plnění, pokud jsou závdavek a dluh stejného dluhu
- zajištění plnění ze smlouvy

- **Vznik:**

- ujednání před uzavřením smlouvy,
- odevzdání nejpozději při uzavření smlouvy (bude vždy potvrzovat uzavření smlouvy?)

- **Následky nesplnění:** jsou-li příčiny

- na straně, která dala z.: druhá strana si může z. ponechat;
- na straně, která nedala z.: druhá strana může požadovat:
 - vydání dvojnásobku z. nebo
 - splnění dluhu ?
 - a není-li splnění již možné, náhradu škody ?

Přehled typových zajištění závazků

- Ručení § 2018n.
- Finanční záruka § 2029n. (dříve v ObchZ)
- Zajišťovací převod práva § 2040n.
- Dohoda o srážkách ze mzdy a jiných příjmů § 2045n.

Povaha zajištění

- **Akcesorita** (existenční vazba na hlavní závazek) a **subsidiarita** (podpůrnost)
- Průlom do akcesority:
 - § 2005: odstoupení od smlouvy se nedotýká povinnosti k zaplacení smluvní pokuty, úroku z prodlení ani zajištění
- U některých institutů se akcesorita a subsidiarita neuplatní
 - Pojmově dohoda o srážkách ze mzdy § 2045n.

Ručení I

- Osobní zajištění závazků
- Vznik:

§ 2018

(1) Kdo věřiteli prohlásí, že ho uspokojí, jestliže dlužník věřiteli svůj dluh nesplní, stává se dlužníkovým ručitelem.

Z povahy věci dohoda V a R

Písemná forma ručitelského prohlášení

Ručení II

- **Akcesorita** – platný dluh i budoucí, podmíněný nebo soubor dluhů
 - Výjimka z podmínky platnosti dluhu: neplatnost pro nedostatek způsobilosti zavazovat se k povinností (srov. § 581), pokud o tom ručitel při převzetí věděl nebo vědět mohl (§ 2019/1,2)
- Částečné ručení (§ 2020) - částečné plnění snižuje ručení absolutně, nikoli proporcionálně
- Ručení na určitou dobu (§ 2021/2)
- Vznik povinnosti ručitele plnit – **subsidiarita** (§ 2021):
 - 1) Věřitel dlužníka písemně vyzval (výjimka § 2021/1v.druhá)
 - 2) Dlužník nesplnil v přiměř. lhůtě dluh,
 - 3) Věřitel požádal o splnění/vyzval ke splnění ručitele.

Ručení III

- Možnost ručitele **odepřít plnění** v případě věřitelem zaviněné nemožnosti dlužníka plnit (§ 2022)
- Možnost **uplatnění námitek ručitelem** (§ 2023)
- **Notifikace** uplatnění ručení **ručitelem dlužníkovi**(§2024)
 - Možnost **uplatnění námitek dlužníka vůči ručiteli**, pokud uspokojí v. bez vědomí dlužníka
 - Notifikace námitek dlužníka vůči ručiteli
- **Pohledávka z ručení se nepromlčí před promlčením pohledávky vůči dlužníkovi** (§ 2025/1)
- **Uznání dluhu účinné se souhlasem ručitele** (§ 2025/2)

Ručení IV

- **Zánik ručení:**
 - akcesorita (§ 2026/1)
 - výjimka z akcesority:
 - Zánik dluhu pro nemožnost plnění dlužníka (ne ručitele)
 - Zánik dlužníka – právnícké osoby
 - Odstoupení od smlouvy - § 2005 odst. 2
- **Pluralita ručitelů:**
 - každý za celý dluh
 - regres mezi spoluručiteli (§ 2027)
- **Zákonné (jen?) ručení za nepeněžitý dluh** zajišťuje peněžitou pohledávku při porušení zajištěného dluhu (např. náhradu škody)
- **Subrogační regres** ručitele vůči dlužníku

Finanční záruka

- § 2029

(1) Finanční záruka vzniká prohlášením výstavce v záruční listině, že uspokojí věřitele podle záruční listiny do výše určité peněžní částky, nesplnili dlužník věřiteli určitý dluh, anebo splnili se jiné podmínky určené v záruční listině. Je-li výstavcem banka, zahraniční banka nebo spořitelní a úvěrní družstvo, jedná se o bankovní záruku.

(2) Záruční listina vyžaduje písemnou formu.

Finanční záruka II

- Finanční záruka (FZ)
 - **Bankovní záruka** (je-li výstavcem banka, zahraniční banka nebo spořitelní a úvěrové družstvo)
- Nositelem FZ **záruční listina (ZL)**
- **Zajištění uspokojením věřitele do určené částky při:**
 - nesplnění určitého dluhu
 - splnění jiných podmínek v záruční listině
- Zajištění **nepeněžitě** pohledávky - vyvr. domněnka zajištění peněžitě pohl. při porušení zajištěné povinnosti (§ 2030)
- **Potvrzení FZ jiným výstavcem:**
 - právo věřitele vůči kterémukoli z výstavců,
 - *subrogační regres* potvrdivšího výstavce vůči výstavci, který jej o potvrzení požádal (§ 2031/1,2)
- **Vystavení FZ na žádost výstavce:** poskytnuvší výstavce má *subrogační regres* vůči žádajícímu výstavci , pokud:
 - plnil a
 - dodržel podmínky v žádosti (§ 2032)

Finanční záruka III

- Oznámení výstavce *tertiovi* o poskytnutí FZ jiným výstavcem-důsl.:
 - nevznikne povinnost oznamujícímu z FZ, ale
 - náhrada škody z nesprávného oznámení (§ 2033)
- **Ručení výstavce** za zajištěný dluh dle ZL. **Námítky výstavce** pouze dle ZL. Vliv **částečného splnění dluhu** na rozsah FZ = 0 (§ 2034)
- **Vznik povinnosti výstavce plnit:**
 - Splnění podmínek ZL
 - Výzva věřitele k plnění výstavci
 - Výzva věřitele dlužníku ke splnění dluhu, jen stanoví-li ZL
 - Výstavce nemůže uplatnit vůči věř. námitky, které by byl oprávněn uplatnit dlužník (vyslovná dispozitivnost)
- Možnost **postoupení práva na plnění** z FZ
- Možnost **postoupit právo uplatnit FZ** jen **připouští-li to ZL**-převádí se tím i právo na plnění z FZ
- Možnost **omezení FZ** na určitou dobu (§ 2038)
- **Regres** (§ 2039):
 - výstavce vůči dlužníkovi
 - T (který uzavřel s výst. smlouvu o poskytnutí FZ) vůči výstavci
 - omezení námitek dlužníka na obsah ZL (§ 2039/1-2)

Zajišťovací převod práva

- § 2040

(1) Smlouvou o zajišťovacím převodu práva zajišťuje **dlužník nebo třetí osoba** dluh tím, že **věřiteli dočasně převede své právo.**

(2) **Má se za to, že zajišťovací převod práva je převodem s rozvazovací podmínkou, že dluh bude splněn.**

- Za zákona nejde o fiduciární cesi (právo se po splnění vrací automaticky na osobu, která poskytla zajištění)
- dispozitivní ustanovení („Má se za to..“); lze tedy zřejmě i sjednat jiný koncept (např. nutnost zpětného převodu práva po splnění)

Zajišťovací převod práva II

- Lze převést právo dlužníka i T
- Předmět věc movitá i nemovitá, hmotná i nehmotná
- Předmětem pohledávka? Chybí zvláštní ustanovení. Vzhledem k širokému pojetí věci (§ 489, § 496) ano.
- Vznik:
 - Věc zapsaná do veř. seznamu (VS) zápisem do VS
 - Ostatní účinností smlouvy

Zajišťovací převod práva III

- Výkon práva, je-li převedeno vlastnické právo:
 - Při předání věci právo věřitele mít věc u sebe,
 - Vždy výkon prosté správy (viz § 1405n.)
- Při pomnutí důvodu trvání ZPP (splnění dluhu)
 - restituce výkonu práva v plném rozsahu,
 - vydání přírůstků
 - proti náhradě účelně vynaložených nákladů
- Nesplnění dluhu
 - převod práva se stává nepodmíněným
 - předání věřiteli pomůcek k plnému výkonu práva
 - Vyplacení *hyperochy* poskytovateli jistoty proti započtení účelných nákladů s výkonem ZPP
 - Věřitel má důkazní břemeno o nepřevýšení obvyklé ceny jistoty (?) nad výši dluhu

Dohoda o srážkách ze mzdy a jiných příjmů

- § 2045

(1) Dluh lze zajistit dohodou věřitele a dlužníka o srážkách ze mzdy nebo platu, z odměny ze smlouvy o výkonu závislé práce zakládající mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem obdobný závazek nebo z náhrady mzdy nebo platu **ve výši nepřesahující jejich polovinu**. Nejde-li o srážky podle věty první k uspokojení práva zaměstnavatele, je třeba k uzavření dohody **předchozího souhlasu zaměstnavatele**.

(2) Proti plátcí mzdy nebo platu nabývá věřitel práva na výplatu srážek okamžikem, kdy byla plátcí dohoda předložena.

Dohoda o srážkách ze mzdy a jiných příjmů II

- **Není omezena věcně** (srov. § 551/1 DOZ)
- Písemná forma není předepsána
- Omezení výší (**jedna polovina příjmu**)
- Vzniká dohodou věřitele a dlužníka + **předchozí souhlas zaměstnavatele** (jiný plátce příjmů?), pokud nejde o pohledávku zaměstnavatele
- Účinnost dohody proti plátcí příjmů předložením plátcí
- **Náklady placení srážek nese:**
 - první dohoda plátce
 - druhá a další dohoda dlužník (§ 2046)
- Užití na jiné příjmy (§ 2047)

Přehled utvrzení závazků

- Smluvní pokuta § 2048n.
- Uznání dluhu § 2053n.

Smluvní pokuta

- § 2048

Ujednají-li strany pro případ porušení smluvené povinnosti smluvní pokutu v určité výši nebo způsob, jak se výše smluvní pokuty určí, může věřitel požadovat smluvní pokutu bez zřetele k tomu, zda mu porušením utvrzené povinnosti vznikla škoda. Smluvní pokuta může být ujednána i v jiném plnění než peněžitém.

Smluvní pokuta II

- **Průlom do akcesority** (§ 2005 odstoupení od smlouvy se nedotýká mj. dospělého práva na zaplacení SP, mj. i § 2049: povinnost zaplatit dluh trvá i po zaplacení SP)
- **Funkce:**
 - a) kompenzační/paušalizovaná náhrada škody (§ 2048, 2051)
 - b) sankční:
 - ba) nevznikla-li porušením smluvní povinnosti škoda,
 - bb) vznikla-li, lze sankční funkci vyvolat dispozitivně (§ 2050),
 - bc) omezení: moderační právo soudu (§ 2051) až na úroveň škody.
- **Forma: není stanovena (!)**
- SP suspenduje právo na zaplacení náhrady škody ze stejného porušení povinnosti (dispozitivní) (§ 2050)-srov. § 2898 (Nepřihlíží se k ujednání, které předem vylučuje nebo omezuje povinnost k náhradě škody na přirozených právech nebo úmyslně nebo z hrubé nedbalosti nebo vždy právo slabší strany. Nelze se ani vzdát.)
- Specifické **moderační právo** soudu na úroveň škody v době rozhodování; škoda, na niž právo vznikne později do výše SP (§ 2051)
- Ustanovení o SP též na **penále** (= pokuta stanovená pro porušení smlouvy právním předpisem) (§ 2052)
- **Objektivní povaha**

Uznání dluhu

- § 2053

Uzná-li někdo svůj dluh co do důvodu i výše prohlášením učiněným v písemné formě, má se za to, že dluh v rozsahu uznání v době uznání trvá.

➤ vyvratitelný důkaz o existenci dluhu

Uznání dluhu II

- **Právní povaha:** Jednostranný úkon D vůči V
 - Pozor! Za uznání dluhu **se považuje** (fikce?):
 - Placení úroků ohledně jistiny
 - Částečné plnění ohledně zbytku dluhu, lze-li tak usuzovat z okolností
 - 1 a 2 neplatí pro dluh promlčený
- **Forma:** oblig. písemná
- **Důsledky:**
 - vyvratitelná právní domněnka, že dluh v době uznání trval (§ 2053)
 - nastoupení 10ti leté promlčecí doby (od uznání resp. od posledního dne určené doby - § 639)